

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«УКРАЇНСЬКЕ ТОВАРИСТВО
ОХОРОНИ ПАМ'ЯТОК
ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ»

PUBLIC ORGANIZATION
«UKRAINIAN ASSOCIATION
OF CULTURAL AND
HISTORICAL MONUMENTS»

р/р 26000053128441 в ПАТ КБ ПРИВАТБАНК
МФО 321842, код 03922197

01015, Київ – 15, вул. Лаврська, 9, корп. 19
Тел./факс: (044) 280-64-63
E-mail: ukrtopik1966@gmail.com

№ 159/03

«20» листопада 2020 р.

Міністерство культури та
інформаційної політики України

Щодо занесення до Державного реєстру

Згідно до пункту б, частини першої статті 14 Закону України «Про охорону культурної спадщини» вносимо подання щодо занесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України за категорією пам'ятки місцевого значення об'єкту культурної спадщини: «Залишки укріплень на «Лисій горі» (пропонована назва – «Горжеві «тильні печери»).

Додається облікова документація в двох екземплярах у складі:

Облікова картка (на 33 аркушах);

Подання (на одному аркуші);

Акт стану збереження (на двох аркушах);

Коротка історична довідка (на трьох аркуші).

З повагою,
Голова Товариства,
кандидат історичних наук,
Заслужений працівник культури
України

М.І. Бур'янова

UB Міністерство культури та
інформаційної політики України

К 34201/10.1-20 від 23.11.2020

к.2

14:02

**Витяг з протоколу
засідання Експертної комісії з питань обліку об'єктів культурної
спадщини
№ 6/20
(онлайн)**

26.11.2020

м. Київ

Присутні:

Титова О.М., Шидловський П.С., Денисенко Г.Г., Юр'єва А.М., Прокопенко І.В., Білоус Н.І., Романченко О.Д., Шулешко І.В.

Відсутні з поважних причин: Баранов В.І.

3. Розгляд облікової документації на щойно виявлений об'єкт культурної спадщини «Залишки укріплень на «Лисій горі» в с. Дроговиж Дроговижської сільської ради Миколаївського району Львівської області.

Доповідає: Шулешко І.В.

Виступали: Титова О.М., Шидловський П.С., Юр'єва А.М., Прокопенко І.В., Романченко О.Д., Білоус Н.І.

Ухвалили рішення:

- 3.1. Об'єкт «Залишки укріплень на Лисій горі» - «Горжеві «тильні» печери» (східна та західна групи) відповідають критеріям пам'ятки науки і техніки та категорії пам'ятки місцевого значення.
- 3.2. Складові об'єкта «Залишки укріплень на Лисій горі» - «Горжеві «тильні» печери» (східна та західна групи): опорний пункт «Північ», опорний пункт «Захід», опорний пункт «Схід», «Польові укріплення» не мають ознак об'єкта культурної спадщини, зазначених у п. 4 «Порядку визначення категорій пам'яток» (пам'ятки місцевого значення), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22.05.2019 № 452, і не підлягають занесенню до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

Секретар

Анна Юр'єва

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК

щодо внесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України об'єкта культурної спадщини

На розгляд Експертної комісії з питань обліку об'єктів культурної спадщини Громадською організацією «Українське товариство охорони пам'яток історії та культури» представлено облікову документацію (облікова картка, акт стану збереження, коротка історична довідка) на об'єкт культурної спадщини «Залишки укріплень на «Лисій горі» (пропонована назва – «Горжеві «тильні печери»)» в с. Дороговиж Дороговижської сільської ради Миколаївського району Львівської області, який пропонується занести до Державного реєстру нерухомих пам'яток України за категорією місцевого значення як пам'ятку історії.

Щодо представленого об'єкта надано наступну інформацію.

Напередодні Першої Світової війни, зокрема під час мобілізаційних заходів періоду «Балканської кризи», Генеральним штабом Австро-Угорської імперії було запроектовано низку укріплень на російсько-австрійському кордоні. Між населеними пунктами Розвадів та Миколаїв у 1910 р. було розпочато будівництво укріпленої позиції тимчасового характеру з метою прикриття важливого залізничного вузла, що знаходиться на території населеного пункту Миколаїв, і переправи через р. Дністер, так званого тет-де-пона. Основу укріплення складала низка наземних і підземних, довготривалих бетонованих і дерево-земляних, оборонних споруд, а саме: постів передових артилерійських спостерігачів, командно-спостережних та командно-дальномірних пунктів, ескарпів, люнетів, заглиблених гарматних двориків для 8-ми гаубичних батарей, кулеметних позицій, піхотних траншей ("шанців") та загороджень з колючого дроту. Укріплення розміщувалися на висоті, позначеній на австрійських картах як висота 364 з назвою «Lysa gorka». «Gruppe Lysa Gora» відповідно до проекту повинна була мати у своєму складі: опорну групу «Північ», опорну групу «Захід», опорна група «Схід», «Велику батарею», дві групи печерних сховищ, які розташовувались дискретно на значній відстані одна від одної. За збігом обставин проєкт не був до кінця реалізований, оскільки у 1913 р. будівництво укріплень зупинили.

Дослідженнями на території «Лисої гори» об'єктів археологічної спадщини не виявлено. Також не виявлено слідів ведення бойових дій періоду Першої світової війни в даному районі.

Згідно Акту стану збереження від 14.11.2020 р., натурними дослідженнями фрагментарно збережених польових укріплень та артилерійських сховищ на природному підвищенні «Лиса гора» на території с. Дороговиж було з'ясовано, що вогневі позиції в районі опорних пунктів «Північ», «Захід» і «Схід», а також об'єкт «Польові укріплення», які були тимчасовими спорудами, не збереглися. На сьогодні автентичність та матеріально-технічну структуру певною мірою зберегли тільки дві групи печерних сховищ (західна й східна), відомі під назвою «Горжеві «тильні» печери, розташовані дискретно.

Згідно п. 4 «Порядку визначення категорій пам'яток», затвердженого постановою КМУ від 22 травня 2019 р. № 452, «Об'єкти культурної спадщини, які пропонуються для внесення до Реєстру за категорією місцевого значення, повинні зберегти свою автентичність (пам'ятка

повинна значною мірою зберегти свою форму та матеріально-технічну структуру, історичні культурні нашарування) та мати одну або більше з таких ознак:

- мали вплив на розвиток культури певного населеного пункту чи регіону;
- пов'язані з історичними подіями, віруваннями, життям і діяльністю людей, які зробили значний внесок у розвиток культури певного населеного пункту чи регіону;
- є культурною спадщиною національної меншини чи регіональної етнічної групи».

Як свідчать матеріали облікової документації, складовими об'єкта «Залишки укріплень на Лисій горі», які певною мірою відповідають критерію автентичності, є лише західна і східна групи печерних сховищ - «Горжеві «тильні» печери» (позначки 4 і 5 на схемі, доданій до облікової картки).

Ініціатором подання «Горжеві «тильні» печери» пропонується занести до Реєстру за видом об'єкта «історичний».

Згідно абзацу 2 ч. 2 ст. 1 Закону України «Про охорону культурної спадщини», об'єкти, за видом «історичні - будинки, споруди, їх комплекси (ансамблі), окремі поховання та некрополі, місця масових поховань померлих та померлих (загиблих) військовослужбовців (у тому числі іноземців), які загинули у війнах, внаслідок депортації та політичних репресій на території України, місця бойових дій, місця загибелі бойових кораблів, морських та річкових суден, у тому числі із залишками бойової техніки, озброєння, амуніції тощо, визначні місця, пов'язані з важливими історичними подіями, з життям та діяльністю відомих осіб, культурою та побутом народів».

Зазначені печерні сховища не мають жодної з перерахованих вище ознак об'єктів за видом «історичні», оскільки:

- пов'язана з об'єктом важлива історична інформація про події, етапи розвитку держави та суспільства, життя та діяльність відомих осіб, значимих для вітчизняної історії, відсутня. Історичний контекст та особи, пов'язані зі спорудженням об'єкта, характеризують взаємовідносини двох тодішніх імперій, в яких Україна виступає опосередковано як територія, що вимушено входить до складу однієї з них;

- в ході трьох проведених археологічних експедицій в період 90-х рр. ХХ ст. не було виявлено жодних слідів ведення бойових дій періоду Першої світової війни в даному районі. Тобто, матеріальні свідчення про важливі битви, героїзм воїнів, що зберігають місця бойових дій, пов'язані з ними рухомі об'єкти (залишки бойової техніки, озброєння), підтверджені історичними джерелами (документальне підтвердження факту та місця події) відсутні;

- наведені в обліковій документації відомості про можливу первісну приналежність печер племені Білих Хорватів потребують підтвердження на підставі додаткових досліджень.

Водночас, споруджені на Лисій горі протягом 1910-13 рр. підземні тоннелі-потерни («Горжеві «тильні» печери») мають певну цінність як військово-інженерний об'єкт, який відображає розвиток військової інженерної думки початку ХХ століття. Хоча за своїми конструктивними особливостями об'єкт є типовим для свого часу, на теренах України таких збереглося одиниці. Об'єкт «Горжеві «тильні» печери» може бути кваліфікований як об'єкт науки і техніки.

Таким чином, ознаки об'єкта культурної спадщини, зазначені у п. 4 «Порядку визначення категорій пам'яток» (пам'ятки місцевого значення), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22.05.2019 № 452, має елемент об'єкта «Залишки укріплень на Лисій горі» - «Горжеві «тильні» печери» (східна та західна групи).

Складові об'єкта «Залишки укріплень на Лисій горі» - «Горжеві «тильні» печери» (східна та західна групи) підлягають внесенню до Державного реєстру нерухомих пам'яток України під зазначеною назвою як окремі об'єкти, за категорією місцевого значення, пропонується вид об'єкта - науки і техніки.

Складові об'єкта «Залишки укріплень на Лисій горі»: опорний пункт «Північ», опорний пункт «Захід», опорний пункт «Схід», «Польові укріплення» не мають ознак об'єкта культурної спадщини, зазначених у п. 4 «Порядку визначення категорій пам'яток» (пам'ятки місцевого значення), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22.05.2019 № 452, і не підлягають внесенню до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

Окреме зауваження.

Наказом МКУ від 17.05.2017 № 430 до Державного реєстру нерухомих пам'яток України було внесено об'єкт культурної спадщини «Командний пункт фортеці Миколаїв. 1910 р.», в результаті чого він набув статусу пам'ятки історії місцевого значення, охор. № 2967/1-Льв. Пам'ятка є складовою комплексу «Комплекс фортифікаційних та інженерних споруд «Фортеця м. Миколаїв», комплексний охоронний № 2967-Льв.

Проведені останнім часом дослідження виявили, що назва «Фортеця» щодо укріплень періоду Першої світової війни в районі сучасного м. Миколаєва Львівської області не фігурує в наявних документальних джерелах. Ні на етапі проектування, ні на етапі спорудження фортифікаційні укріплення та інженерні споруди поблизу м. Миколаєві не позиціонувалися як фортечні. В документах вживається термін «Brückenkorfes», що буквально перекладається як «плацдарм». З урахуванням типових оборонних споруд та місця розташування ці укріплення повинні трактуватись як передмістові укріплення або тет-де-пон.

Зважаючи на викладене, вважаю за доцільне внести зміни в назву комплексу фортифікаційних та інженерних споруд поблизу м. Миколаєва, охор. №2967-Льв, та в назву пам'ятки історії місцевого значення, охор. № 2967/1-Льв.

Пропонується назва згідно видовим ознакам та хронологічним межам спорудження об'єкта: «Комплекс фортифікаційних та інженерних споруд (тет-де-пон). 1910-1913 роки».

Член Експертної комісії
з питань обліку об'єктів
культурної спадщини

І.В.Шулешко
25.11.2020

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

від _____ 20__ р.

Київ

№ _____

Про занесення об'єктів
культурної спадщини до
Державного реєстру нерухомих
пам'яток України

Відповідно до статей 5 та 14 Закону України «Про охорону культурної спадщини», враховуючи рішення Експертної комісії з питань обліку об'єктів культурної спадщини (протокол від 26.11.2020 р. № 6/20), розділу IV Порядку обліку об'єктів культурної спадщини, затвердженого наказом Міністерства культури України від 11 березня 2013 року № 158 (у редакції наказу Міністерства культури України від 27 червня 2019 року № 501), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 01 квітня 2013 року за № 528/23060, на підставі подання громадської організації «Українське товариство охорони пам'яток історії та культури» від 20.11.2020 № 159/03

НАКАЗУЮ:

1. Занести до Державного реєстру нерухомих пам'яток України за категорією місцевого значення об'єкти культурної спадщини у Львівській області згідно з переліком, відповідно до додатку 1.
2. Відмовити в занесенні до Державного реєстру нерухомих пам'яток України щодо об'єктів культурної спадщини у Львівській області згідно з переліком, викладеним у додатку 2.
3. Львівській обласній державній адміністрації :
  - 1) поінформувати власників об'єктів культурної спадщини або уповноважені ними органи про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України;
  - 2) протягом 2021 року забезпечити приведення облікової документації на пам'ятки, занесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, у відповідність до цього наказу;
  - 3) забезпечити формування облікових справ на пам'ятки культурної спадщини у паперовій та електронній формах;
  - 4) у місячний строк визначити межі та режими використання території пам'яток.

Міністерство культури та інформаційної
політики України
№ 317 від 13.07.2021
Ткаченко О.В. (Міністр) 13.07.2021
18:35

5) до прийняття в установленому порядку рішення про визначення меж території і режимів використання пам'яток культурної спадщини згідно з переліком, викладеним у додатку 1 до цього наказу:

а) межі території визначити відповідно до абзацу другого пункту 12 розділу IV Порядку обліку об'єктів культурної спадщини, затвердженого наказом Міністерства культури України від 11 березня 2013 р. № 158 (у редакції наказу Міністерства культури України від 27 червня 2019 р. № 501), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 01 квітня 2013 р. за № 528/23060;

б) режим використання пам'яток культурної спадщини встановлювати відповідно до рекомендованих в обліковій документації режимів використання.

3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на державного секретаря Дуля Я.М.

Міністр

Олександр ТКАЧЕНКО

Додаток 1 до наказу Міністерства культури та інформаційної політики
«Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України»

Перелік об'єктів культурної спадщини, які заносяться до Державного реєстру нерухомих пам'яток України за категорією місцевого значення у Львівській області

№	Назва об'єкта	Датування	Місце розташування	Вид об'єкта	№ та дата рішення про взяття під охорону	Охоронний №
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
			Львівська область			
			Стрийський район			
			Миколаївська міська територіальна громада			
1.	Західна група печерних сховищ «Горжеві печери» (група «Лиса гора»)	1912-1913 рр.	Лиса гора	науки і техніки	Розпорядження Голови Львівської обласної державної адміністрації від 17 травня 2021 року № 362/0/5-21	2967/2-Лв
2.	Східна група печерних сховищ «Горжеві печери» (група «Лиса гора»)	1912-1913 рр.	Лиса гора	науки і техніки	Розпорядження Голови Львівської обласної державної адміністрації від 17 травня 2021 року № 362/0/5-21	2967/3-Лв

Начальник управління
охорони культурної спадщини та музеїв

Юлія НЕЧИПОРЕНКО

Додаток 2 до наказу Міністерства культури та інформаційної політики
«Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України»

Перелік об'єктів культурної спадщини у Львівській області, щодо яких відмовлено в занесенні до Державного реєстру нерухомих пам'яток України

№	Назва об'єкта	Датування	Місце розташування	Вид об'єкта	№ та дата рішення про взяття під охорону
1.	2.	3.	4.	5.	6.
			Львівська область		
			Стрийський район		
			Миколаївська міська територіальна громада		
1	Опорний пункт «Північ» (група «Лиса гора»)	1912-1913 рр.	Лиса гора	Історичний	Розпорядження Голови Львівської обласної державної адміністрації від 17 травня 2021 року № 362/0/5-21
2	Опорний пункт «Захід» (група «Лиса гора»)	1912-1913 рр.	Лиса гора	Історичний	Розпорядження Голови Львівської обласної державної адміністрації від 17 травня 2021 року № 362/0/5-21
3	Опорний пункт «Схід» (група «Лиса гора»)	1912-1913 рр.	Лиса гора	Історичний	Розпорядження Голови Львівської обласної державної адміністрації від 17 травня 2021 року № 362/0/5-21

Начальник управління
охорони культурної спадщини та музеїв

Юлія НЕЧИПОРЕНКО